

MINDAUGAS NEFAS, IRENA ZALESKIENĖ

PILIETIŠKUMO KOMPETENCIJA

APIBRĖŽTIS

Pilietiškumo kompetencija – tai vertybės, nuostatos, suvokimas ir praktinio veikimo gebėjimai, įgalinantys ugdyti pilietinį tapatumą ir stiprinti pilietinę galią, kartu su kitais kūrybiškai ir socialiai atsakingai kurti demokratišką visuomenę, stiprinti Lietuvos valstybingumą tarptautinėje bendrijoje.

SANDAI

Pilietinis tapatumas ir pilietinė galia – piliečio ir valstybės santykio suvokimas, individo siejimas su valstybe, nusiteikimas priimti atsakomybę dėl valstybės ir visuomenės raidos.

Gyvenimas bendruomenėje kuriant demokratišką visuomenę – remiantis demokratijos vertybėmis dalyvavimas bendruomenės, visuomenės gyvenime, tiriant problemas, inicijuojant ir įgyvendinant pokyčius, kuriant bendruomeninę aplinką, suvokiant, kad asmeninis dalyvavimas lemia bendruomenės ir demokratinės visuomenės stiprėjimą.

Pagarba žmogaus teisėms ir laisvėms – gebėjimas atpažinti situacijas, imtis aktyvių veiksmų, kai pažeidžiamos asmeninės arba kito asmens teisės, suvaržomos laisvės; dalyvavimas jas ginančioje veikloje.

Valstybės kūrimas ir valstybingumo stiprinimas tarptautinėje bendruomenėje – įsipareigojimas saugoti Lietuvos nepriklausomybę ir suverenumą, socialinio solidarumo ugdymasis, aktyvus dalyvavimas tausojant išteklius ir kuriant darnią aplinką; Lietuvos dalyvavimo Europos Sąjungoje, NATO ir kitose tarptautinėse organizacijose reikšmės supratimas.

PILIETIŠKUMO KOMPETENCIJOS RAIDOS APRAŠAS

Sandai	Sandų raiška	Sandų raiška centruose					
		1–2 klasės	3–4 klasės	5–6 klasės	7–8 klasės	9–10 klasės	11–12 klasės
Pilietiškas tapatumas ir pilietinė galia	<p>Suvokia piliečio ir valstybės santykį, save sieja su valstybe, žino ir paaiškina pagrindines piliečio teises ir pareigas, yra nusiteikęs prisiimti atsakomybę už valstybės ir visuomenės raidą.</p>	<p>Savais žodžiais apibūdina, kas yra valstybė ir pilietis. Įvardija Lietuvos valstybės simbolius (herbą, vėliavą, himną), svarbiausias valstybines šventes, žino jų reikšmes. Gerbia valstybės simbolius ir švenčia valstybines šventes.</p>	<p>Mokytojui padedant paaiškina, kaip yra susijęs su Lietuvos valstybe, įvardija savo, kaip piliečio, esmines teises ir pareigas. Pateikia pilietinio elgesio pavyzdžių. Vadovėliuose (ar kituose šaltiniuose) randa Lietuvos Valstybės simbolių reikšmių paaiškinimus. Gerbia valstybės simbolius ir švenčia valstybines šventes.</p>	<p>Savarankiškai nusako pagrindines piliečio teises ir pareigas, pateikia pavyzdžių. Save sieja su Lietuvos valstybe. Palygina įvairių valstybių simbolius, juos gretina, išryškina panašumus ir skirtumus. Gerbia valstybės simbolius ir švenčia valstybines šventes.</p>	<p>Įvardija ir plačiau paaiškina pagrindines piliečio konstitucines teises ir pareigas. Suvokia savo sąsajų su Lietuvos valstybe reikšmę. Gerbia valstybės simbolius ir švenčia valstybines šventes.</p>	<p>Diskutuoja dėl savo vaidmens valstybės gyvenime. Analizuoja piliečio teisių ir pareigų situaciją. Gerbia valstybės simbolius ir švenčia valstybines šventes.</p>	<p>Naudojasi savo pilietinėmis teisėmis ir geba suvokti, kai jos gali būti / yra pažeidžiamos. Vykdo arba ruošiasi vykdyti pilietines pareigas. Gerbia valstybės simbolius ir švenčia valstybines šventes.</p>
	<p>Supranta ir paaiškina, kas yra pilietis. Yra atviras kintančiam pilietiškumo supratimui, išvelgia problemas ir galimybes, kylančias pilietiniam</p>	<p>Savais žodžiais apibūdina, kas yra pilietis. Mokytojui padedant pateikia pilietiško ir nepilietiško elgesio pavyzdžių.</p>	<p>Mokytojui padedant nusako keletą požymių, kuo skiriasi pilietis ir nepilietis. Savarankiškai įvardija keletą pilietiško ir nepilietiško elgesio ypatumų.</p>	<p>Diskutuoja apie aktyvaus pilietiškumo būdus.</p>	<p>Argumentuotai paaiškina, kam asmeniui reikalinga pilietybė. Kitiškai vertina skirtingas piliečio ir pilietiškumo sampratas.</p>	<p>Supranta ir paaiškina savo, kaip piliečio, statusą. Nustato pilietinei tapatybei kylančius iššūkius ir atsiveriančias galimybes.</p>	<p>Analizuoja pilietiniam tapatumui kylančius iššūkius ir atsiveriančias galimybes. Išsako argumentuotą nuomonę, kam ir kokių atvejų, gali būti suteikiama Lietuvos pilietybė.</p>

	tapatumui globaliame pasaulyje.						
	Suvokia, kas yra pilietinė visuomenė, paaiškina pagrindinius jos principus ir vertybes. Suvokia pilietinės galios esmę ir prasmę, renkasi veiksmingus jos stiprinimo būdus, analizuoja pilietinės kultūros apraiškas.	Savais žodžiais paaiškina, kaip gali prisidėti, kad visiems gyventi būtų geriau. Kartu su tėvais ir / ar mokytojais dalyvauja pilietinėse veiklose.	Pateikia pilietiškos veiklos (iniciatyvų) pavyzdžių iš artimos aplinkos. Aptaria jų reikšmingumą klasei, bendruomenei. Kartu su tėvais ir / ar mokytojais dalyvauja pilietinėse veiklose.	Mokytojui padedant analizuoja pilietinės galios bruožus. Paaiškina, kodėl, ir kokiais būdais, piliečiai gali prisidėti stiprindami pilietinę galią. Kartu su tėvais ir / ar mokytojais dalyvauja pilietinėse veiklose.	Nurodo pagrindinius pilietinės galios komponentus. Diskutuoja apie jų stiprinimo būdus. Kartu su tėvais ir / ar mokytojais dalyvauja pilietinėse veiklose.	Analizuoja duomenis, įrodančius Lietuvos visuomenės pilietinę galią. Suvokia, jog, kaip pilietis, turi galios pakeisti jį supančią aplinką. Savarankiškai arba kartu su draugais inicijuoja ir dalyvauja pilietinėse veiklose.	Analizuoja asmeninį vaidmenį pilietiniuose procesuose. Suvokia pilietinio veikimo prasmę. Žino galimas pilietinio pasipriešinimo formas, esant reikalui jas taiko savo gyvenime. Inicijuoja ir savanoriškai dalyvauja nuolatinėse ir proginėse pilietinėse veiklose.
Gyvenimas bendruomenėje kuriant demokratišką visuomenę	Supranta, kad teisinė sistema, prasidedanti nuo kuriamų taisyklių laikymosi, yra demokratinio bendrabūvio pagrindas. Jaučia	Paaiškina, kas yra susitarimai, kodėl jie svarbūs. Dalyvauja kuriant klasės susitarimus. Mokytojui padedant susipažįsta su darnios sociokultūrinės, ekonominės,	Paaiškina, kodėl būtina laikytis pagrindinių susitarimų (šeimos, klasės, mokyklos, kelių eismo taisyklių). Savo veiksmais prisideda prie darnios	Argumentuoja, kodėl susitarimai laikomi įstatymo kūrimo pagrindu. Paaiškina susitarimų nesilaikymo pasekmes ir pateikia tokio elgesio pavyzdžių.	Paaiškina, kas yra sankcija, pateikia jos taikymo pavyzdžių, kai nesilaikoma susitarimų / įstatymų. Laikosi darnios sociokultūrinės, ekonominės, ekologinės aplinkos	Diskutuoja apie galimus įstatymų keitimo būdus ir poreikį. Suvokia asmeninę, kaip piliečio, atsakomybę kuriant tvarią ekologinę aplinką.	Vertina šalyje egzistuojančią teisinę sistemą. Analizuoja jos problemas ir iššūkius. Vertina problemas, kylančias dėl socialinės

<p>socialinę atsakomybę už savo veiksmus ir jų pasekmes, dalyvauja darnios sociokultūrinės, ekonominės, ekologinės aplinkos kūrime.</p>	<p>ekologinės aplinkos kūrimo principais. Prideda prie klasės savivaldos veiklos.</p>	<p>sociokultūrinės, ekonominės, ekologinės aplinkos kūrimo. Prideda prie klasės savivaldos veiklos.</p>	<p>Asmeniniais veiksmais prisideda prie darnios sociokultūrinės, ekonominės, ekologinės aplinkos kūrimo. Asmeniniais veiksmais prisideda prie klasės / mokyklos savivaldos.</p>	<p>kūrimo principų, suvokia tokio elgesio prasmę. Savo veiksmais prisideda prie klasės / mokyklos savivaldos.</p>	<p>Inicijuoja ir / ar dalyvauja socialinėse ir ekologinėse aplinkos stiprinimo iniciatyvose. Savo veiksmais prisideda prie klasės / mokyklos savivaldos.</p>	<p>visuomenės nelygybės, klimato kaitos. Inicijuoja ir / ar dalyvauja socialinėse, ekologinės aplinkos stiprinimo iniciatyvose. Savo veiksmais prisideda prie klasės / mokyklos savivaldos.</p>
<p>Įsitraukia į bendruomenės gyvenimą, tirdamas problemas, inicijuodamas ir įgyvendinimas pokyčius bendruomenėje. Supranta neformalių ir nevyriausybinių organizacijų vaidmenį kuriant demokratišką bendrabūvį ir renkasi įvairias savanorystės ir labdaringos veiklos formas ir būdus.</p>	<p>Mokytojui skatinant dalijasi idėjomis, kodėl ir kaip reikia bendradarbiauti su draugais, šeimos nariais, kaimynais. Pateikia tokio bendradarbiavimo pavyzdžių.</p>	<p>Įvardija gyvenamojoje aplinkoje veikiančias pagrindines visuomenines organizacijas. Mokytojui ir / ar tėvams skatinant dalyvauja socialinėje veikloje.</p>	<p>Apibūdina gyvenamojoje aplinkoje veikiančių visuomeninių organizacijų veiklos bruožus ir reikšmę. Savarankiškai apsisprendžia ir dalyvauja socialinėje veikloje ir / ar vaikų organizacijų veikloje.</p>	<p>Argumentuoja, kodėl būtina stiprinti bendruomenę. Aktyviai tai daro. Dalyvauja pilietinėje veikloje (pavyzdžiui, Nevyriausybinių organizacijos (NVO), Jaunimo nevyriausybinių organizacijos (JNVO) veikloje).</p>	<p>Dalyvauja savanoriškoje labdaringoje veikloje ir skatina kitus dalyvauti. Dalyvauja pilietinėje veikloje (pavyzdžiui, Nevyriausybinių organizacijos (NVO), Jaunimo nevyriausybinių organizacijos (JNVO) veikloje).</p>	<p>Identifikuoja ir analizuoja bendruomenėje ir visuomenėje kylančias problemas, prisideda prie jų sprendimo. Dalyvauja pilietinėje veikloje (pavyzdžiui, Nevyriausybinių organizacijos (NVO), Jaunimo nevyriausybinių organizacijos (JNVO) veikloje). Argumentuotai paaiškina, kodėl svarbus toks pilietinis veikimas.</p>
<p>Suvokia demokratiją ne tik kaip valstybės valdymo formą, bet</p>	<p>Bendrais bruožais nusako, kaip suvokia demokratiją.</p>	<p>Mokytojui skatinant su aplinkiniais diskutuoja apie demokratijos reikšmę klasės draugų</p>	<p>Demonstruoja pagarbą kitokiai nuomonei. Argumentuoja savo nuomonę (požiūrį).</p>	<p>Analizuoja demokratinės bendruomenės problemas. Teigiamais</p>	<p>Įvardija ir analizuoja Lietuvos demokratijai kylančius iššūkius. Dalyvauja</p>	<p>Save suvokia kaip demokratinės visuomenės kūrimo subjektą. Prisiima asmeninę</p>

	<p>ir kaip kasdieninio gyvenimo būdą. Gerbia demokratijos vertybes ir remdamasis jomis kuria bendruomeninę aplinką. Suvokia, kad nuo jo paties dalyvavimo priklauso bendruomenės ir demokratinės visuomenės stiprinimas.</p>		<p>gyvenime. Diskutuoja, kaip kiekvienas gali prisidėti prie visuomenės gerovės.</p>	<p>Įvardija taikius konfliktų sprendimo būdus ir pateikia pavyzdžių iš asmeninio / šeimos, klasės gyvenimo. Paaiškina bendradarbiavimo reikšmę demokratinuose procesuose.</p>	<p>asmeniniais veiksmais prisideda prie bendruomeninės aplinkos kūrimo.</p>	<p>bendruomeninėse veiklose. Domisi viešąja politika ir visuomeniniais klausimais. Inicijuoja teigiamus pokyčius bendruomenėje.</p>	<p>atsakomybę dėl demokratinės bendruomenės stiprinimo. Paaiškina, kodėl svarbu dalyvauti rinkimuose, kitoje politinėje veikloje.</p>
<p>Pagarba žmogaus teisėms ir laisvėms</p>	<p>Įvardija pagrindines žmogaus teises ginančius dokumentus, suvokia dokumentų prasmę ir institucijų funkcionalumą. Gerbia kito nuomonę ir kitokią poziciją, jaučia solidarumą ne tik su šalia esančiais, bet ir viso pasaulio piliečiais.</p>	<p>Apibūdina, kas yra žmogaus teisės ir laisvės. Pateikia pavyzdžių.</p>	<p>Mokytojui skatinant arba savarankiškai diskutuoja su draugais, kaip gyventume, jeigu nebūtų paisoma žmogaus teisių ir laisvių. Įvardija vaikams suteikiamų teisių Lietuvoje ir pasaulyje pavyzdžių, paaiškina, kokių veiksmų gali imtis, kai šios teisės pažeidžiamos.</p>	<p>Įvardija pagrindinius žmogaus teises įtvirtinančius dokumentus ir paaiškina jų prasmę. Įvardija vaikams suteikiamų teisių Lietuvoje ir pasaulyje pavyzdžių, paaiškina, kokių veiksmų gali imtis, kai šios teisės pažeidžiamos.</p>	<p>Žino ir įvardija Lietuvos ir tarptautines institucijas, ginančias žmogaus teises ir laisves. Paaiškina, kodėl kiekvienas privalo gerbti kitų žmonių teises.</p>	<p>Rodo ryžtą aktyviai ginti teises teisėtomis priemonėmis. Apibūdina su žmogaus teisėmis susijusias valstybių pareigas.</p>	<p>Žmogaus ir piliečio teises vertina kaip neįkainojamą pilietinės visuomenės vertybę.</p>
	<p>Supranta, kad ne viskas, kas teisėta,</p>	<p>Atpažįsta žmogaus teisių ir laisvių suvaržymus artimoje</p>	<p>Pateikia konkrečių pavyzdžių, kaip galima apginti</p>	<p>Analizuoja visuomenėje egzistuojančius</p>	<p>Derina skirtingus požiūrius ir randa problemos sprendimo</p>	<p>Demonstruoja empatiją ir toleranciją kitokiai</p>	<p>Aktyviai fiksuoja ir informuoja įvairias teises ginančias</p>

	yra teisinga. Atpažįsta situacijas ir imasi aktyvių veiksmų, kai pažeidžiamos jo ir/arba kito teisės, suvaržomos laisvės, dalyvauja jas ginančioje veikloje.	aplinkoje, išsako asmeninę nuomonę.	žmogaus teisių pažeidimus.	žmogaus teisių pažeidimus. Juos vertina.	kompromisų.	nuomonei / požiūriui / gyvenimo ir veiklos būdui. Mokytojui (tėvams) skatinant dalyvauja žmogaus teises ginančiose akcijose.	institucijas dėl pastebėtų žmogaus ir piliečių teisių pažeidimų.
	Moka pats kurti, analizuoti ir kritiškai vertinti medijose pateikiamą informaciją, suvokia žiniasklaidos vaidmenį demokratijoje, atpažįsta propagandos apraiškas ir siūlo jų įveikos būdus.	Sukuria bet kokios formos naujieną, susijusią su klasės gyvenimu. Analizuoja kitų vaikų pateikiamas naujienas apie klasės gyvenimą, vertina jų patikimumą.	Savais žodžiais paaiškina, kodėl svarbu sukurti ir paskelbti naujieną. Argumentuoja, kodėl informacija (naujiena) svarbi kasdiniame žmonių gyvenime.	Paaiškina objektyvios informacijos požymius. Šaltiniuose randa ir palygina informaciją apie tą patį įvykį.	Analizuoja įvairiomis žiniasklaidos priemonėmis pateikiamą informaciją. Suvokia, jog informacija gali būti pateikiama tendencingai arba pateikiamos netikros naujienos (melagienos). Moka atskirti objektyvią ir melagingą informaciją. Pateikia pavyzdžių.	Atpažįsta žiniasklaidoje pateikiamos propagandos apraiškas. Paaiškina, kas yra manipuliacijos informacija ir kuo jis žalingas asmenims ir valstybei.	Analizuoja ir vertina priešingos propagandos pateikimo būdus. Yra atsparus atviroms propagandos formoms. Objektyviai ir argumentuotai paaiškina žiniasklaidos reikšmę pilietinei visuomenei.
Valstybės kūrimas ir valstybingumo stiprinimas tarptautinėje bendruomenėje	Įsipareigoja gerbti ir saugoti Lietuvos valstybės nepriklausomybę ir suverenumą, analizuoja politinius procesus ir juos kritiškai vertina. Suvokia pagrindinių	Savais žodžiais paaiškina, kas yra valdžia, kodėl jos reikia. Apibūdina, kokios įtakos jo veikimas / neveikimas turi kitiems visuomenės nariams.	Įvardija svarbiausias Lietuvos valstybės institucijas ir savais žodžiais apibūdina jų paskirtį. Apibūdina, kokią įtaką jo veikimas / neveikimas daro kitiems visuomenės nariams.	Palygina ir vertina svarbiausių valdžios institucijų veiklos turinį ir atsakomybes. Analizuoja, kokios įtakos jo veikimas / neveikimas turi kitiems visuomenės nariams.	Apibūdina valdžių atskyrimo principą, nurodo Prezidento, Seimo, Vyriausybės, Teismų funkcijas. Analizuoja, kokią įtaką jo veikimas / neveikimas daro kitiems visuomenės nariams.	Apibūdina ir vertina įvairių rinkimų sistemų privalumus ir trūkumus. Vertina, kokios įtakos jo veikimas / neveikimas turi kitiems visuomenės nariams, analizuoja tarptautinę patirtį.	Paaiškina Lietuvos valstybės konstitucinę sąrangą. Vertina, kokią įtaką jo veikimas / neveikimas daro kitiems visuomenės nariams, analizuoja tarptautinę patirtį.

	<p>valstybės institucijų paskirtį ir funkcijas, pilietinio dalyvavimo formas ir būdus. Analizuoja, kaip žmonės daro įtaką kitiems visuomenės nariams.</p>						
	<p>Suvokia, kad valstybė stiprinama ne tik ją ginant, bet ir rūpinantis visuomene, tausojant kultūros ir gamtos išteklius. Ugdosi socialinio solidarumo jausmą. Pats aktyviai dalyvauja tausojant išteklius ir kuriant darnią aplinką.</p>	<p>Savais žodžiais paaiškina, kodėl reikia saugoti kultūros ir gamtos išteklius.</p>	<p>Kartu su mokytoju analizuoja kultūros ir gamtos išteklių eikvojimo pavyzdžius.</p>	<p>Mokytojui skatinant išsako argumentuotą nuomonę apie darnios aplinkos kūrimo galimybes, įveikiant globalaus atšilimo problemas.</p>	<p>Įvertina asmeninės bei artimiausios aplinkos žmonių elgesį, jų indėlį prisidedant prie kultūros ir gamtos išteklių tausojimo.</p>	<p>Diskutuoja kultūros ir gamtos apsaugos problemų temomis. Pateikia galimų jų sprendimo būdų.</p>	<p>Aktyviais veiksmais prisideda prie kultūros ir gamtos išteklių saugojimo. Skatina prie šios veiklos prisidėti aplinkinius.</p>
	<p>Vertina Lietuvos dalyvavimą Europos Sąjungoje, NATO ir kitose tarptautinėse organizacijose, analizuoja ir vertina valstybės dalyvavimą jose.</p>	<p>Mokytojui skatinant diskutuoja, kodėl valstybėms svarbu bendradarbiauti.</p>	<p>Mokytojui skatinant diskutuoja, kodėl valstybėms svarbu bendradarbiauti. Pateikia žinomų tokio bendradarbiavimo pavyzdžių.</p>	<p>Įvardija pagrindines tarptautines organizacijas. Diskutuoja, kodėl Lietuvai taip svarbu būti tarptautinių organizacijų dalimi. Pateikia pavyzdžių, kokią įtaką tarptautinis bendradarbiavimas daro nacionalinei politikai.</p>	<p>Apibūdina pagrindinių tarptautinių organizacijų veiklą, remiasi žiniasklaidos informacija. Pateikia konkrečių veiklos pavyzdžių, susijusių su Lietuvos naryste tarptautinėse organizacijose.</p>	<p>Įvardija pagrindines tarptautines organizacijas, kuriose dalyvauja Lietuva. Analizuoja jų veiklą. Apibūdina Lietuvai tenkančius iššūkius ir atsiveriančias galimybes dalyvaujant tarptautinių organizacijų veikloje.</p>	<p>Įvertina Lietuvos narystės tarptautinėse organizacijose teigiamas ir neigiamas puses. Nusako konkrečius socialinius ir ekonominius pokyčius, įvykusius Lietuvoje tarptautinio bendradarbiavimo dėka.</p>

